

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

Vájécé • וַיַּעֲבֹד

STUDIES IN SPIRITUALITY

FROM THE TEACHINGS AND WRITINGS OF RABBI LORD JONATHAN SACKS וַיַּעֲבֹד

With thanks to the Schimmel Family for their generous sponsorship of Covenant & Conversation, dedicated in loving memory of Harry (Chaim) Schimmel.

"I have loved the Torah of R' Chaim Schimmel ever since I first encountered it. It strives to be not just about truth on the surface but also its connection to a deeper truth beneath. Together with Anna, his remarkable wife of 60 years, they built a life dedicated to love of family, community, and Torah.

An extraordinary couple who have moved me beyond measure by the example of their lives." — Rabbi Sacks

Vájécé

Fordította Lówy Gábor

A beszűrődő fény

Miért éppen Jákob? Ezt a kérdést tehetjük fel magunknak újra és újra, amint a Teremtés könyvének történeteit olvasgatjuk. Jákob nem volt olyan, mint Noé: igaz ember, tökéletes a nemzedékében, aki Istennel járt. Nem olyan volt, mint Ábrahám, aki isteni utasításra elhagyta földjét, szülőhelyét, apja házát. Nem egyezett bele hogy feláldozzák, mint ahogy azt Izsák tette. Nem égett benne az igazságérzet, és a hajlandóság hogy közbeavatkozzon, mint ahogy azt Mózes korai éveinek jeleneteiben láthatjuk. Mégis örökkön örökké Jábok fiaiként, Izrael gyermekeiként határozzuk meg magunkat. Így még hangsúlyosabb a kérdés: miért éppen Jákob?

A válasza – úgy tűnik – a hetiszakaszunk elején találhatunk utalást. Jábok éppen az egyik veszélyes helyzetből a másik felé tartott. Elhagyta otthonát, mert Ézsau megesküdött rá, hogy megöli őt, amint Izsák meghal. Lábánnak, nagybátyjának háza felé tartott, ami önmagában is veszélyesnek bizonyult. Messze otthonától, egyedül, az egyik legsebezhetőbb pillanatában találjuk őt. A Nap leszállt. Beesteledett. Jákob nyugovóra tért, és ekkor egy fenséges látomásban volt része:

Álmodott: „Vöhiné!” – Látott egy létrát a földön, amelynek teteje az egekig ért. „Vöhiné!” – Rajta Isten angyalai mentek föl és le. „Vöhiné!” – Az Úr állt fölötté, és azt mondta: „én vagyok az Úr, Ábrahámnak, apádnak Istene, és Izsák Istene. A földet, amelyen fekszel, neked fogom adni és leszármazottaidnak. Olyanok lesznek a leszármazottaid, mint a Föld pora, és el fognak terjeszkedni nyugatra és keletre, északra és délre. Rajtad és leszármazottaidon keresztül áldatnak majd meg a Föld családjai. „Vöhiné!” – Veled vagyok, meg foglak védeni, akárhova is mész, és vissza foglak hozni erre a földre, mert nem foglak elhagyni, amíg nem teljesítem azt, amiről neked szóltam.” Ezután Jákob felébredt álmából, és azt mondta: „valóban az Úr jelen van ezen a helyen, és én nem tudtam ezt!”

Félt, és azt mondta: „milyen félelmetes ez a hely! Ez nem más, mint Isten háza, és ez az egek kapuja.”

Jegyezzük meg, hogy négyszer is szerepel a „Vöhiné!” szó – magyarul „íme!” –, ami csodálatot fejez ki. Jákob nem volt felkészülve erre a találkozásra, ezt saját szavai is kihangsúlyozzák, amikor azt mondja: „az Úr jelen van ezen a helyen, és én nem tudtam ezt!” Az az ige, amit az Írás a bekezdés elején használ: „elérkezett egy helyre”, héberül „vájifgá bámákom”, egy váratlan találkozást is jelent. Később a rabbinikus irodalomban a Hámákom szó – ami szó szerint helyet jelent – új jelentést kapott: „Isten.” Vagyis a „vájifgá bámákom” kifejezés úgy is olvasható, hogy „Jákob belebotlott Istenbe, vagyis váratlanul találkozott vele”. Vessük ezt össze azzal a pillanattal, amikor Jákob az éjszaka közepén megbirkózik az angyalal a jövőheti szakaszban, és máris megkapjuk a választ az eredeti kérdésünkre. Jákob az az ember, aki az egyedülállásban, az éjszaka közepén, veszély közepette és otthonától távol tapasztalja meg legmélyebb spirituális élményeit. Ő az, aki akkor találkozik Istennel, amikor legkevésbé számít rá, amikor egészen más dolgokon jár az esze, amikor a félelem keríti birtokába, és amikor a kétségbeesés határán jár. Jákob az az ember, aki átmeneti állapotban, az út közepette fedezi fel azt, hogy „valóban az Úr jelen van ezen a helyen, és én nem tudtam ezt!”

Így vált Jákob azon emberek ősapjává, akik – Mózes szavaival élve – „A süvöltő pusztaság és a vadon közepén” (5Móz 32:10) kerültek legközelebb Istenhez. A zsidóknak sikerült egyedülálló módon túlélniük számos szétszórattatást, és annak ellenére, hogy eleinte azt mondták: „hogya is énekelhetem az Úr énekét idegen földön?” (Zsoltárok 137:4), később mégis felfedezték azt, hogy a Sechina, az isteni jelenlét mindvégig velük volt. Bár minden mást elveszítettek, a kapcsolatukat Istennel megőrizték. Továbbra is képesek voltak felfedezni azt, hogy „az Úr jelen van ezen a helyen, és én nem tudtam ezt!” Ábrahám adta a zsidóknak a bátorságot, hogy szembeszálljanak a kor

bálványaival. Izsák adta nekik az önfeláldozás képességét. Mózes tanította meg őket arra, hogy szenvedélyesen küzdjenek az igazságosságért. De Jákob szolgáltatta a példát arra, hogy még legmagányosabb pillanataidban is Isten veled van, és bátorságot ad hozzá, hogy remélj, valamint erőt ad ahhoz, hogy továbbra is álmodni tudj.

Ennek a legköltőibb megfogalmazását kétségkívül Dávid királynak, a zsoltárok szerzőjének köszönhetjük. Újra és újra felkiált Istenhez a sötétség mélyéről, lesújtva, egyedül, fájdalom és félelem közepette:

Ments meg, ó Isten, mert a víz a nyakamig ér. Egyre mélyebbre süllyedek az iszapban, nem találok lábamnak talajt. Vizek mélyére kerültem, elsodor az ár. (Zsolt. 69:2-3)

A mélységekből, ó Uram, kiáltok hozzád. (Zsoltárok 130:1)

Előfordul, hogy a legmélyebb vallásos élmény akkor ér minket, amikor legkevésbé várjuk, amikor legközelebb állunk az elkeseredéshez. Ilyenkor lekerül az álarc, amit általában viselünk. Legsebezhetőbb állapotunkban vagyunk legnyitottabbak Isten felé, és ilyenkor Isten a legnyitottabb mifelénk. „Az Úr közel van azokhoz, akiknek megtört a szíve, és megsegíti azokat, akiknek alázatos a lelke” (Zsolt. 34:18). „A megtört lélek az én áldozatom Istennek. A megtört és alázatos szívet, Istenem, biztosan nem veted meg.” (Zsolt. 51:19) Isten „meggyógyítja a megtört szívű embereket, és bekötözi sebeiket.” (Zsolt. 147:3)

A breclávi Náchmán rabbi szokta mondani:

Az embernek erős hangon, a szíve mélyéről kell felkiáltania mennyei atyjához. Így Isten meg fogja hallani a hangját, és oda fog figyelni kiáltására. És lehet, hogy ez a cselekedet önmagában is teljességgel meg fogja semmisíteni azokat a kétségeket és gátakat,

amelyek visszatartják az embert attól, hogy igaz módon szolgálja az Örökkévalót.¹

Istent nem csak a szent és ismerős helyeken találhatjuk meg, hanem utazásunk közepette is, amikor egyedül vagyunk az éjszaka közepén. „Bár a halál árnyékának völgyében járok, nem félek a gonosztól, mert velem vagy.” (Zsolt. 23:4) A legmagasztosabb spirituális élmény, az összes spirituális élmény alapja az, amikor tudjuk, hogy nem vagyunk egyedül. Isten megragadja a kezünket, védelmez minket. Felsegít, ha elesünk. Megbocsát, ha tévedünk. Meggyógyítja lelkünk sebeit szeretetének erejével.

Megboldogult édesapám nem volt tudós ember. Nem volt rá lehetősége, hogy azzá váljon. Gyerekként és menekültként érkezett Nagy-Britanniába. Fiatalon kellett elhagynia az iskolát, és a zsidó oktatás akkoriban egyébként sem kecsegtetett túl sok lehetőséggel. A pusztta túlélés is hatalmas erőfeszítést követelt. De zsidóként egyenes háttal járt, nem félve, sőt néha dacolva a veszéllyel, mert amikor imádkozott, vagy a Zsoltárokat olvasta, élenként érezte azt, hogy Isten vele van. Ez az egyszerű hit mérhetetlen büszkeség és elhatározás forrása volt számára.

Ezt örökölte meg Jákobtól, és ez a mi örökségünk is. Bár megbotlunk, Isten karjai közé esünk. Bár mások elveszítik a belénk fektetett hitet, és talán mi magunk sem hiszünk már saját magunkban, Isten mindig hinni fog bennünk. Még ha olyannyira is magányosnak érezzük magunkat, valójában nem vagyunk egyedül. Isten ott van velünk, bennünk, amint arra ösztökél minket, hogy felálljunk és folytassuk az utat, mert van egy feladat, amit még nem teljesítettünk, és ennek teljesítésére teremtettünk. Korunk egyik énekesé írta, hogy „mindenben van egy repedés. Így szűrődik be a fény.”² A megtört szíven keresztül szűrődik be Isten fénye, és megnyitja az eget kapuját.

A Sabeszi Asztalnál Körül

1. Előfordult veled, hogy egy nehéz élmény közepette érezted Isten jelenlétét?
2. Szerinted miért fontos az, hogy több ósapánk és ósanyánk van, akik példaként szolgálnak számunkra?
3. Az összes ósapa és ósanya közül szerinted miért pont Izrael fiaiként, vagyis Jákob gyerekeiként látjuk saját magunkat?

● These questions come from this week's **Family Edition** to Rabbi Sacks' Covenant & Conversation. For an interactive, multi-generational study, check out the full edition at <http://www.rabbisacks.org/covenant-conversation-family-edition/vayetse/how-the-light-gets-in/>.

¹ A breclávi Náchmán rabbi, Likutéj Moharán 2:46.

² Leonard Cohen az Anthem című dalban.